

Biuletyn Polonistyczny

29.11.2019

Data wydarzenia: 14.04.2021 - 15.04.2021

Dookreślanie sarmatyzmu. Ponowienie dyskusji sprzed ćwierćwiecza (UWAGA: zmiana terminu!)

Typ wydarzenia: Konferencja

Miejscowość: Toruń

Organizatorzy: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Kiedy ćwierć wieku w dyskusji "Sarmatyzm a barok – porządkowanie pojęć" (Uniwersytet Warszawski 18.04.1994; autoryzowany zapis dyskusji: „Ogród” 1994, nr 4) dyskutowano nad problemami relacji między sarmatyzmem i barokiem, Alina Nowicka-Jeżowa nie skrywała, że „Stan badań nad sarmatyzmem – trudny do ogarnięcia – imponuje bogactwem, ale też niepokoi z powodu różnorodności dyskursów naukowych [...]”. To twierdzenie jeszcze dziś brzmi aktualnie, a zarazem może nawet bardziej krytycznie. Podobnie być może jest z barokiem, którego jednak, nie chcąc pograżyć się w przepaści bez dna, poniechamy, skupiając się wyłącznie na sarmatyzmie. (*informacja Organizatorów*)

W związku z tym, że na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, jak i na wszystkich pozostałych uniwersytetach w Polsce, zrezygnowano z zajęć stacjonarnych, również i to wydarzenie zostało przeniesione do przestrzeni wirtualnej. Poniżej zamieszczamy program konferencji. Osoby zainteresowane uczestnictwem w proszone są o założenie konta na Microsoft Teams i dołączenie do wydarzenia dostępnego **pod tym linkiem**.

PLAN KONFERENCJI

• 14 kwietnia 2021

9.00 – 9.15 Powitanie

Krzysztof Obremski *Wprowadzenie*

9.15 – 10.15

Antoni Czyż *Polski barok niesarmacki – ponowna diagnoza po latach. W trosce o wielogłosowość epoki*

Martin Faber *Konfederacja barska – powstanie sarmackie, nie narodowe*

Jakub Z. Lichański *Sarmatyzm czyli o samoświadomości kultury polskiej*

[wypowiedź rewizjonistyczna]

10.15 - 10.45 Dyskusja

11.00 - 12.00

Kazimierz Maliszewski *Medialne wymiary sarmatyzmu. Formy i środki transferu informacji i komunikacji społecznej w szlacheckiej Rzeczypospolitej. Zarys problematyki*

Tomasz Lawenda *Sarmacja i Sarmata w poetyckiej refleksji Jana Kochanowskiego i Wespazjana Kochowskiego*

Paulina Słoma *Wizje sarmatyzmu w liceum - analiza podręczników do kształcenia literacko-kulturowego*

12.00 - 12.30 Dyskusja

13.00 - 14.00

Łukasz Lipiński *Historyzm sarmatyzmu a historiografia „sarmacka”. Maciej Strykowski i jego twórczość (teoria historii wobec praktyki historycznej)*

Witold Wojtowicz

Sarmatyzm i narracje szesnastowiecznego „romansu rycerskiego”

Mariusz Kazańczuk *Herby w powieściach Tomasza Nargielewicza*

14.00 - 14.30 Dyskusja

15.30 - 16.30

Anna Kapuścińska *Sarmatyzm ignacjański - sarmatyzm jezuicki. O genezie, ewolucji i kulturowych konsekwencjach przemian jezuickiego projektu akomodacyjno-inkulturacyjnego*

Anna Struska *Sarmatka za furtą? Zagadnienie sarmacko-niesarmackiej tożsamości kobiecej*

Ireneusz Szczukowski *Męskie chrześcijaństwo - retrotopia - sarmatyzm*

16.30 - 17.00 Dyskusja

17.30 - 18.30

Hieronim Grala *Sarmaci i Roksolanie (uwagi o świadomości elit ruskich Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wieku XVII)*

Włodzimierz Zientara *Miasta Prus Królewskich w „Kronice” Matthausa Meriana*

Michał Kuran *„Sarmacka perspektywa sławy”? O micie sarmackim w kontekście szlacheckiego etosu rycerskiego*

18.30 - 19.30 Dyskusja

• **15 kwietnia 2021**

9.00-10.00

Maciej Nawrocki *„Dyabłów raczej, nie ludzi plemię” - przedstawiciele sarmatyzmu*

w dyskursie polskiego wieku światła

Grzegorz Zając *Sarmatyzm (z) Puław. Kulturowe manifestacje a refleksja nad przeszłością*

Krzysztof Prabucki *Wojciech Turski – reprezentant „oświeconego sarmatyzmu”*

10.00 - 10.30 Dyskusja

10.45 - 11.45

Małgorzata Krzysztofik *Mit sarmacki w poezji Jacka Kaczmarskiego*

Igor Barkowski *Sarmatia i sarmatyzm według Jacka Kaczmarskiego*

Michał J. Wieczorek *Polskość wampiryczna, polskość drapieżna. Sarmatyzm pasjonistyczny jako idée fixe myśli politycznej Jarosława Marka Rymkiewicza*

Sebastian Tauer, *Projekt Mikronacja: Rzeczpospolita szlachecka w Internecie*

11.45-12.15 Dyskusja

12.45 - 13.45

Konstanty Pilawa *Wobec oświecenia i sarmatyzmu. Strategia kontr-mitu politycznego w dyskursie naukowym i publicystycznym*

Michał Kuziak *Sarmatyzm dzisiaj. Fantazmat polskiego republikanizmu*

Michał Mochocki *Sarmacja w sosie postkolonialnym: od pruskiego rasizmu przez rosyjską quasi-hegemonię do polskiego kompradorstwa*

13.45 - 14.15 Dyskusja

15.15 - 16.15

Paweł Wiktor Ryś *Sarmacki mit etnogenetyczny a szlachecki protorasizm*

Andrzej Borkowski *Sarmatyzm jako element polskiego kodu kulturowego*

Michał Bajer *„Fabriqué en Pologne”: nostalgia, konsternacja i ślady w biografiiach. Czy i jakich rzeczników miała polska „literatura sarmacka” w dwudziestowiecznej Francji?*

16.15 - 16.45 Dyskusja

17.00-18.00

Jacek Kowalski *Sarmatyzm a sztuka*

Paweł Bohuszewicz *Neosarmackie retrotopie. Realia siedemnastowiecznej Rzeczypospolitej w polskiej powieści fantastycznej XXI wieku*

Krzysztof Obremski *„Sarmatyzm czyli kultura Rzeczypospolitej”. Po co sarmatyzm?*

18.00-18.30 Dyskusja

18.30 Podsumowanie i zakończenie konferencji

Andrzej Zajączkowski w książce "Szlachta polska. Kultura i struktura" wskazał na to, że: „Badanie kultury szlacheckiej w jej czystej, dawnej postaci jest uzasadnione potrzebą posiadania układu odniesienia przy analizowaniu współczesnej nam kultury narodowej”. I dla niego, i dla uczestników wspomnianej dyskusji problemem

pozostawał marksizm jako determinanta badań prowadzonych w półwieczu Polski zwącej się Ludową. Bliskie marksizmowi pytania o kulturę szlachecką powracają i dziś, czego świadectwem mogą na przykład być książki Jana Sowy "Fantomowe ciało króla. Peryferyjne zmagania z nowoczesną formą" (Kraków 2011) oraz Andrzeja Ledera "Prześniona rewolucja. Ćwiczenie z logiki historycznej" (Warszawa 2014). Popularność, oddziaływanie i znaczenie tych dwóch publikacji dowodzą, że Sarmacja, najogólniej utożsamiana z Rzeczpospolitą Obojga Narodów, pozostaje wciąż jednym z najważniejszych zagadnień współczesnego polskiego dyskursu tożsamościowego.

Wciąż nie wiemy: co to jest sarmatyzm? Jak pokazał ostatnio Maciej Parkitny, „definiuje się go bardzo różnie – jako typ kultury (albo kulturę), formację kulturową, prąd, światopogląd (lub „formułę światopoglądową narodu szlacheckiego”), ideologię, mit, [...] mentalność, styl życia [...], a nawet »sumę wzorców zachowań«. Twierdzi się, że jest „tradycją wynalezioną” (Jakub Niedźwiedź), a nawet, że w ogóle jako pojęcie jest nie tylko niepotrzebny, ale i szkodliwy (Jacek Kowalski). W tym stanie rzeczy ponowienie dyskusji wydaje się więc nawet koniecznością.

Proponujemy poruszenie następujących zagadnień:

- ocena efektów dyskusji z 1994 roku,
- sarmatyzm: pojęcie? termin? kategoria? wyobrażenie? fantazmat? hipostaza?,
- sarmatyzm i nowoczesność: „długie trwanie” kultury szlacheckiej,
- sarmatyzm i badania postkolonialne,
- sarmatyzm jako narracja o Polsce,
- poziomy sarmatyzmu: masowy – elitarny,
- wymiary sarmatyzmu: edukacja – media,
- zacna duma narodowa – naganna megalomania,
- sarmacki mesjanizm – wiara narodu wybranego czy psychopatologia?,
- sarmatyzm między patosem i groteską,
- sarmatyzm jako teatr walki politycznej.

Nie ukrywamy: oczekujemy tekstów „frontalnych” (nie zaś jedynie przyczynkarskich).

Paweł Bohuszewicz i Krzysztof Obremski,
Katedra Antropologii Literatury i Nowych Mediów UMK

Informacje organizacyjne

Osoby zainteresowane udziałem w konferencji proszone są o **przesyłanie zgłoszeń** (tytuł wystąpienia oraz jego streszczenie do dnia 31 stycznia 2020 r. drogą elektroniczną na

Biuletyn Polonistyczny

adres: bohuszewicz@umk.pl

lub listowną: Paweł Bohuszewicz, Katedra Antropologii Literatury i Nowych Mediów,
Fosa Staromiejska 3; 87-100 Toruń, p. 208.

Opłata konferencyjna wyniesie 450 zł. W jej ramach organizatorzy zapewniają wyżywienie i dwa noclegi (21/22.09 oraz 22/23.09; istnieje możliwość rezerwacji noclegu na noc 20/ 21.09 – koszt pokrywa osoba wynajmująca pokój).

Organizatorzy planują **wydanie pokonferencyjnej książki lub monograficznego numeru czasopisma** (w zależności od liczby zgłoszeń).

Dla osób zainteresowanych i zależnie od pogody półtoragodzinna **wycieczka po toruńskiej starówce „Śladami tumultu 1724 roku”** (miejsce zbiórki i godzina wyjścia będą uzgodnione już w dniu konferencji).

Data zgłaszania prelegentów: 31.01.2020

Opłata: 450 zł

Linki:

- <https://metodyblog.wordpress.com/2021/03/04/dookreslanie-sarmatyzmu-ponowienie-diskusji-sprzed-cwiercwiecza/>
- <https://www.facebook.com/Dookre%C5%9Blenie-sarmatyzmu-101054804698836>

Słowa kluczowe: sarmatyzm